

**ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ
PHILOSOPHY OF EDUCATION**

УДК 001.89:004

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-12>**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ «ЦИФРОВОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ»****НАТАЛЯ, МЕТЕЛЕНКО¹
ГЕННАДІЙ, ВАСИЛЬЧУК²
ЮРІЙ, КАГАНОВ³
ВІТАЛІНА, НІКІТЕНКО⁴
ВАЛЕНТИНА, ВОРОНКОВА⁵****Анотація**

Актуальність цифрова трансформації в тому, що вона представляє безперервний процес стратегічного оновлення, який використовує прогрес у цифрових технологіях для створення можливостей, які оновлюють або заміняють освітній процес, підхід до співпраці та культури. Цифрова гуманітаристика використовує великі масиви даних та аналітичні інструменти для вивчення та аналізу соціокультурних та інших явищ. Це може включати в себе застосування методів штучного інтелекту, машинного навчання та інших технологій. Інновації мають вирішальне значення для формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». Цифровізація суспільства не тільки спрощує доступ до ресурсів, але і створює нові, раніше неможливі, можливості для саморозвитку та самореалізації кожної особистості. Мета дослідження – теоретичні і практичні засади формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». Результат дослідження. Розкрито технологічні виміри формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». З'ясовано використання елементів зарубіжного досвіду при формуванні цифрових компетентностей у контексті викладання «цифрової гуманітаристики». Обґрунтовано інноваційні можливості самореалізації особистості при формуванні цифрових компетентностей у процесі викладання «цифрової гуманітаристики». Зроблено висновок, що формування цифрових компетентностей у контексті цифрової гуманітаристики вносить значний внесок у розвиток освіти, науки та суспільства в цілому, враховуючи взаємодію гуманітарних наук із сучасними технологіями. Підготовка студентів до цифрового суспільства потребує формування цифрових компетентностей та дозволяє студентам адаптуватися до швидкозмінюваного цифрового середовища, в якому технології відіграють ключову роль у всіх аспектах життя. Володіння цифровими навичками, спрямованими на гуманітарні науки, робить випускників більш привабливими для роботодавців, оскільки вони можуть комбінувати глибоке розуміння суспільства з технологічними знаннями.

Ключові слова: «цифрова гуманітаристика», цифрові компетентності, цифрова трансформація освіти, інновації в освіті, технологічні виміри, зарубіжний досвід, самореалізація особистості.

Corresponding authors:

¹ Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

E-mail: natalia.metelenko@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6757-3124>

² Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: historyhena@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3023-6682>

³ Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: znuhist@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6889-7377>

⁴ Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

E-mail: vitalina2006@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

⁵ Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

**Постановка проблеми у загальному вигляді
та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями**

Філософія цифрової трансформації змінює наше повсякденне життя десятиліттями (інтернет), навіть сотнями (друк) чи навіть тисячоліттями (створення колеса). Створення програмних додатків, побудова ІТ-інфраструктури та розгортання бізнес-процесів не є чимось новим. Характерною особливістю сьогоденного дня є експоненціальне зростання інформації, яка подвоюється кожні 1,5–2 роки. Все почалося з інфраструктури, яка стала основою для додатків, які переосмислили бізнес-процеси. У цифровому світі все пов'язано: інфраструк-

тура визначає вибір програм, які, у свою чергу, визначають вибір процесів. Цифрова трансформація – це безперервний процес стратегічного оновлення, який використовує прогрес у цифрових технологіях для створення можливостей, які оновлюють або замінюють освітній процес, підхід до співпраці та культури. Фокус визначень цифрових технологій варіюється від прийняття та використання нових технологій до вдосконалення процесів, операцій, відносин із клієнтами та продуктивності, до створення нових бізнес-моделей та можливих результатів впливу на середовище. Очікується, що цифрова трансформація стане пусковим механізмом для розвитку нових можливостей вищої освіти. Це може бути реалізовано у формі нових можливостей самореалізації особистості при формуванні цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» (Андрюкайтене, Воронкова, Нікітенко, 2022).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Найпопулярніші терміни формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики»: «цифровий», «трансформація», «процес», «бізнес», «інновація», «продуктивність», «цінність». «великі дані», «спільне створення цінностей», «бізнес-модель», «Індустрія 4.0», «конкурентна перевага», «створення вартості», «управління змінами», «поведінка» та «стратегія». Незважаючи на те, що Індустрія 4.0 є частиною цифровізації, цифрова трансформація виходить далеко за межі Індустрії 4.0 і включає перетворення фізичних продуктів на цифрові послуги, рекомендації споживачам щодо соціальних медіа та включення цифрових пристроїв у процес вищої освіти. К'єрічі, Тортора, Дель Джудіче та Квауареллі (2021) досліджували, як цифрова трансформація, з точки зору цифрової співпраці, спільних зусиль із внутрішніми/зовнішніми партнерами для досягнення спільних цілей, а також впровадження цифрових інструментів підтримує цю практику, впливає на соціальні інновації капіталу цифрового суспільства і цифрової людини (Воронкова, Нікітенко, 2022).

Цифрова гуманітаристика об'єднує гуманітарні науки та технології. Вона може використовувати методи та інструменти з областей як інформаційні технології, так і гуманітарні науки для вивчення та аналізу різних явищ. Цифрова гума-

нітаристика використовує великі масиви даних та аналітичні інструменти для вивчення та аналізу соціокультурних та інших явищ. Це може включати в себе застосування методів штучного інтелекту, машинного навчання та інших технологій. Цифрова гуманітаристика може використовувати цифрові методи для вивчення текстів, культурних пам'яток, архівів тощо. Це може включати в себе текстовий аналіз, геоінформаційні технології, віртуальну реальність тощо. Важливим аспектом цифрової гуманітаристики може бути співпраця з фахівцями з інформаційних технологій. Така співпраця може допомогти переосмислити традиційні методи гуманітарного аналізу за допомогою сучасних технологій. З огляду на обробку особистих даних та можливі висновки, що можуть бути зроблені на основі цифрового аналізу, цифрова гуманітаристика повинна враховувати етичні питання та визначати стандарти для обробки інформації. Серед автоірів слід виділити:

1. Бернар Стіглер є французьким філософом і соціологом, який досліджує взаємодію між суспільством та технологією. Його роботи можуть мати важливе значення для розуміння філософських аспектів цифрової гуманітаристики.

2. Жіль Делез – французький філософ, який працював у партнерстві з Феліксом Гваттарі. Їхні ідеї про ризоматичні структури та владу можуть мати застосування у розумінні сучасних цифрових взаємодій.

3. Донна Гаревей – феміністична філософка, яка вивчає технологію та її вплив на соціальні аспекти. Її роботи можуть вносити важливий внесок у філософію цифрового суспільства.

4. Жером Ланде – французький філософ, який вивчає філософію та культуру технології. Він також звертає увагу на ризоматичні структури та постфілософські концепції.

5. Італо Кальвіно – італійський письменник та філософ, відомий своїми роботами у жанрі метамодернізму, розглядав вплив технологій на культуру та мислення людини, а також висловлював думки про взаємодію слова та технології в цифрову епоху.

6. Шеррі Теркель – американська соціологиня та філософ, яка досліджує вплив технології на суспільство. Її роботи можуть бути корисними для розуміння соціальних та етичних аспектів цифрової гуманітаристики.

7. Теодор Розак – американський філософ, який вивчав філософію технології та її взаємодію з культурою. Він досліджував поняття

«технологічна культура» та її вплив на індивіда та суспільство.

8. Кетрін Гейлс Бутлер – філософ, яка зосереджується на питаннях фемінізму та технології. Її роботи можуть допомогти у розумінні гендерних аспектів цифрової гуманітаристики.

9. Марк Баурманн – філософ, що досліджує культурологію та технологічний поступ. Його роботи можуть бути корисними для розуміння культурних аспектів цифрової гуманітаристики та їх взаємодії з технологією.

Ці філософи досліджують різні аспекти взаємодії між технологією та гуманітарними аспектами сучасного суспільства. Вони можуть стати джерелами інформації та ідеями для тих, хто цікавиться філософськими аспектами цифрової гуманітаристики. Ці філософи можуть досліджувати теми, які стосуються впливу технологій на суспільство, і можуть внести важливий внесок у розуміння філософських аспектів цифрової гуманітаристики у контексті цифрової трансформації освіти як тенденції розвитку освітніх реформ та процес соціальних і культурних змін (Метеленко, Нікітенко, Васильчук та ін, 2023).

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Інновації в освіті мають вирішальне значення для формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». На шляху до її реалізації постає *багато проблем*. Формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» може стикатися з рядом проблем;

1. В галузі цифрової гуманітаристики може бути відсутність чітких стандартів щодо цифрових компетентностей, що ускладнює розробку програм та оцінку успішності.

2. Недостатня кількість викладачів, які поєднують у собі знання гуманітарних наук і цифрових технологій, що може впливати на якість навчання та належний розвиток студентів.

3. Студенти можуть мати обмежений доступ до сучасних цифрових інструментів та технологій, що гальмує їх можливості для практичного використання отриманих знань.

4. Загальна суперечливість між гуманітарним підходом, що визначається аналітикою, критичним мисленням та інтерпретацією текстів, і цифровим підходом, який спрямований на точність, аналіз даних та використання технологій.

5. Недостатня інфраструктура, низька швидкість Інтернету або обмежений доступ до комп'ютерів може ускладнювати навчання цифровим навичкам.

6. Швидкий темп розвитку технологій вимагає постійного оновлення навчальних програм та методик, що може бути важким завданням для викладачів та навчальних установ.

7. Студенти можуть мати різний рівень підготовки та знань в галузі цифрових технологій, що ускладнює адаптацію навчання до різних потреб та обізнаності.

8. Оцінювання цифрових компетентностей може бути важким завданням, оскільки ці навички можуть виявитися менш об'єктивними та складними для вимірювання.

9. Викладання цифрової гуманітаристики може не завжди використовувати достатньо інтерактивних методів, що може уповільнити розвиток навичок студентів.

10. Зростаюча залежність від цифрових технологій може породжувати етичні питання та стосуватися безпеки даних, що вимагає уваги та обговорення в навчальних програмах.

Розв'язання цих проблем вимагає співпраці між вищими навчальними закладами, індустрією та урядовими органами для створення сприятливого середовища для формування цифрових компетентностей в галузі цифрової гуманітаристики. Спроби відновити глобальну економіку та вирішити деякі з най-нагальніших викликів, з якими стикається суспільство, за рахунок цифрових технологій відіграють провідну роль у створенні спільної та інклюзивної основи. За відсутності широкомасштабних дій екосистеми, необхідні для стійкості ресурсів продовжуватимуть погіршуватися. Технологічний сектор має засоби для вирішення цих викликів завдяки новим технологіям, які розвиваються та підтримують стратегічні інновації. Формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» вимагає впровадження інноваційних підходів та інструментів, щоб студенти отримали необхідні навички для розуміння та аналізу цифрових аспектів гуманітарних наук. Назвемо інновації, які можуть мати вирішальне значення для цього:

1. Використання спеціалізованих інструментів для аналізу великих обсягів даних, текстового аналізу, графічного представлення інформації тощо. Наприклад, використання інструментів, які враховують специфіку гуманітарних даних.

2. Застосування VR та AR для створення іммерсивних навчальних досліджень в гуманітарних науках. Це може включати віртуальні музеї, інтерактивні історії чи віртуальні тури, які розширюють реальний світ.

3. Розробка онлайн-курсів та платформ для вивчення цифрової гуманітаристики, що дозволяє студентам отримати доступ до знань з будь-якого місця світу.

4. Створення веб-сайтів та мобільних додатків для вивчення гуманітарних тем з використанням візуалізації, інтерактивності та геоінформаційних технологій.

5. Взаємодія з фахівцями з інших галузей, таких як інформаційні технології, статистика, дизайн і UX, для створення інтердисциплінарних навчальних програм.

6. Врахування етичних питань, пов'язаних із збором та обробкою даних, а також навчання студентів критично мислити про вплив технологій на суспільство.

Ці інновації можуть допомогти студентам розвинути цифрові компетентності та вміння в контексті гуманітарних наук, а також сприяти більш ефективному викладанню цифрової гуманітаристики (Наливайко, 2018)

Мета та формування цілей статті (постановка завдання)

Мета дослідження – теоретичні і практичні засади формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». Завдання дослідження: 1) дослідити технологічні виміри формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики»; 2) з'ясувати використання елементів зарубіжного досвіду при формуванні цифрових компетентностей у контексті викладання «цифрової гуманітаристики»; 3) обґрунтувати інноваційні можливості самореалізації особистості при формуванні цифрових компетентностей у процесі викладання «цифрової гуманітаристики».

Методологія дослідження

Проаналізуємо ідеї та підходи, які домінували у формуванні цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». Слід виділити:

1. Інтердисциплінарний підхід, в основі якого викладання цифрової гуманітаристики, який об'єднує гуманітарні та технічні науки. Для забезпечення взаємодії цифрових технологій та гуманітарних наук.

2. Проектно-орієнтований підхід, в основі якого використання проектів та практичних завдань для навчання та застосування отриманих знань у реальних ситуаціях, зосередження на практичних завданнях та проектах для формування цифрових компетентностей.

3. Збір кількісних даних про відношення студентів та викладачів до цифрових технологій у гуманітарних науках; розробка анкет для аналізу відношення до цифрових інструментів, їх використання та переваги/недоліки. Збір групових думок та вражень, виявлення спільних поглядів та дискусії навколо питань цифрової гуманітаристики.

4. Принцип адаптабельності, в основі якого здатність методології адаптуватися до змін в технологічному середовищі та освітніх потребах. забезпечення актуальності дослідження в умовах швидких змін.

5. Взаємодія з практикою, яка націлена на співпрацю з практикуючими професіоналами, включення реальних сценаріїв та завдань з практичного досвіду, забезпечення практичності та реальності дослідження.

6. Рефлексивність, в основі якої забезпечення об'єктивності та вдосконалення методології на основі отриманих результатів, визнання та аналіз власних позицій та прийнятих підходів у процесі дослідження.

Ці методи, підходи та принципи можуть бути комбіновані та адаптовані відповідно до конкретних обставин та об'єкта дослідження. Важливо враховувати контекст та мету дослідження для досягнення максимально об'єктивних та практичних результатів. Методи, підходи та принципи формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» можуть служити фундаментом, які активно розвиваються в галузі цифрової гуманітаристики (Наливайко, 2019).

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів

У дослідженні розглянуто технологічні виміри формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики»; використання зарубіжного досвіду щодо формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики»; інноваційні можливості самореалізації особистості при формуванні цифрових компетентностей у процесі викладання «цифрової гуманітаристики»

1. Технологічні виміри формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики»

З розгортанням зв'язку 5G у багатьох країнах можливості справді безмежні, особливо якщо вони побудовані на надійній основі зберігання даних у багатомарній інфраструктурі. Співпраця урядів і технологічних компаній на користь відновлення є важливою: стати першою великою європейською економікою з низьким рівнем викидів вуглецю, досягнувши вуглецевої нейтральності у 2050 році є однією з основних цілей плану France Relance. Цифрова технологія є важливим вектором інновацій у службі навколишнього середовища: чи то через інтелектуальне управління офісами, чи наявні датчики дозволяють оптимізувати споживання енергії відповідно до економічних та екологічних інтересів, чи оптимізацію якості життя громадян. Підвищення привабливості територій.

Використання IoT дозволяє оптимізувати температуру в дитячих садках і школах, краще використання даних дає змогу значно оптимізувати транспортні потоки, споживання енергії та навіть природні ризики. З огляду на це, інтеграція сталого та цифрового капіталу в основу інфраструктури завтрашнього дня має бути пріоритетом. Однак, незважаючи на те, що технічний прогрес може підтримувати цифровий прогрес, немає сумніву, що для цього знадобляться навички та здібності людей. Згідно з нещодавнім глобальним опитуванням, 76 % IT-менеджерів у всьому світі стикаються з критичною нестачею навичок – лише на 3 % менше, ніж у 2019 році. Тому вдосконалення починається повільно, і його недостатньо, щоб йти в ногу з майбутніми економіками, які уряди очікують. Оскільки ці інноваційні рішення базуються на людському прогресі, ми зобов'язані колективно скоротити цей розрив у навичках, щоб розкрити потенціал трансформаційних технологій і принести користь усім. Важливо, щоб приватний і державний сектори взяли на себе зобов'язання працювати рука об руку для підтримки розвитку цифрових навичок і технологічної інфраструктури концепції цифрового розвитку та цифрової трансформації як чинника сталого розвитку (Нікітенко, Метеленко, & Шапуров, 2022).

Це передбачає максимізацію потужності технологій шляхом впровадження 5G, штучного інтелекту та периферійних обчислень, створення надійних обчислювальних рішень для підготовки

до економіки завтрашнього дня. Цифрова трансформація означає впровадження компанією нових та інноваційних способів роботи на основі технологічних досягнень. Таким чином, це трансформація, заснована на цифрових інструментах, за допомогою яких компанія вдосконалює або замінює існуючу практику за допомогою нових технологій, одночасно змінюючи, якщо необхідно, свою культуру. Цифрова трансформація стосується всього, що пов'язано з IT, у всіх секторах.

Брак технологій (або їх нефункціональність) ми відчуваємо гостріше, наш світ цифровий, і ми очікуємо, що ці технології працюватимуть безперебійно. Наші смартфони надають нам усі дані, необхідні для продуктивної роботи протягом дня: інструменти обробки текстів, календарі, сповіщення про споживання енергії, інформацію про громадський транспорт, служби доставки їжі, прогноз погоди. Тому компанії повинні інвестувати в технології, які спрощують життя їхніх співробітників і клієнтів. Тим не менш, хмарні рішення, мобільні програми та технології, що надаються як послуги, вимагають нових систем зберігання, аналітики, автоматизації та управління. Цифровізація потребує інновацій, а нові технології дозволяють оптимізувати процеси, які, у свою чергу, покращують якість продуктів і послуг.

Користувачі звикають до певного комфорту в повсякденному житті і постійно вимагають нових удосконалень. Такі продукти, як паперові файли, що зберігаються в картотеках, перетворилися на біти та байти в контейнерах, що зберігаються в хмарі. Самі шафи для зберігання дематеріалізуються, щоб стати програмним забезпеченням. Такі послуги, як проживання в готелях і оренда автомобілів, були замінені «вільними кімнатами» і водіями, яких ми викликаємо зі своїх смартфонів. Одним словом, цифрова трансформація полягає у тому, щоб полегшити ваше життя за допомогою програмного забезпечення.

Сьогодні додатки є улюбленим інструментом для бізнесу, але це було не завжди так. Вони почали підривати ринок, коли сервери стали популярними компонентами інфраструктури. Перевагою та недоліком цифрової трансформації є те, що її неможливо досягти за допомогою одного простого рішення. Вашій компанії може знадобитися переглянути програмне забезпечення, методи розробки, бізнес-процеси або роль кожного з них.. У будь-якому випадку, цифрова трансформація є довгостроковою. Вона передбачає значні культурні та технологічні зміни, які

мають важливе значення для тривалого успіху компаній з організаційної та комерційної точки зору. Цифрова трансформація виступає як чинник інноваційного прогресу технологій (Nikitenko, 2022).

2. Використання елементів зарубіжного досвіду при формуванні цифрових компетентностей у контексті викладання «цифрової гуманітаристики»

Формування цифрових компетентностей здобувачів вищої освіти є актуальним завданням у сучасному світі, де використання інформаційних технологій та цифрових інструментів стає все більш важливим для успішної науково-дослідницької та професійної діяльності.

Для досягнення цієї мети необхідно врахування елементів зарубіжного досвіду формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» та напрямів їх запровадження у навчальний процес:

1. Введення в програму навчання актуальних курсів та дисциплін, присвячених цифровим технологіям у менеджменті.

2. Застосування сучасних методів викладання, таких як онлайн-лекції, вебінари, та використання електронних платформ для обміну матеріалами та завданнями.

3. Надання студентам можливостей працювати з великими обсягами даних, використовуючи сучасні інструменти аналітики та бізнес-інтелекту.

4. Організація практичних занять та проєктів, де здобувачі освіти зможуть застосовувати цифрові методи для вирішення реальних проблем у сфері менеджменту.

5. Співпраця з іншими факультетами та відділеннями для організації проєктів, що об'єднують менеджмент і цифрові технології.

6. Залучення студентів до участі у дослідницьких групах та проєктах, де вони зможуть застосовувати свої знання в реальних умовах.

7. Забезпечення доступу до актуальних наукових публікацій та даних через електронні бібліотеки та бази даних.

8. Фінансування дослідницьких проєктів, спрямованих на вивчення впливу цифрових технологій на сучасний менеджмент.

9. Організація тренінгів та семінарів для підвищення кваліфікації викладачів у сфері цифрових технологій та їх застосування в менеджменті.

10. Створення сприятливого середовища для обміну досвідом та інноваціями серед педагогічного колективу.

11. Впровадження системи оцінки цифрових компетентностей, яка враховує не лише теоретичні знання, але й практичні навички у використанні цифрових інструментів.

12. Забезпечення системи звітності, яка дозволить відстежувати прогрес у формуванні цифрових компетентностей здобувачів.

Ці заходи сприятимуть не лише формуванню цифрових компетентностей, але й підготовці кваліфікованих фахівців з «цифрової гуманітаристики», Посилення ролі практичних проєктів та дослідницьких ініціатив у навчальному процесі, спрямованих на вирішення реальних бізнес-проблем. Розробка спеціальних програм для дослідження впливу цифрових технологій на різні аспекти менеджменту.

Формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» потребує удосконалення напрямів формування міждисциплінарних навичок:

1. Взаємодія з іншими факультетами та дослідницькими групами для проведення міждисциплінарних досліджень та проєктів.

2. Розробка курсів, які об'єднують знання з менеджменту, інформаційних технологій та соціальних наук.

3. Запровадження спеціалізованих лабораторій та ресурсів для дослідження та розробки новітніх цифрових технологій у сфері менеджменту.

4. Співпраця з технологічними компаніями для отримання доступу до їхніх інновацій та експертного досвіду.

5. Стимулювання викладачів до участі у міжнародних конференціях, семінарах і мережах для обміну досвідом та вивчення новітніх тенденцій у галузі.

6. Використання педагогічних методів, спрямованих на розвиток критичного мислення та аналітичних навичок студентів.

Можемо назвати загальні тенденції врахування елементів зарубіжного досвіду щодо формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» в упередових країнах Європи у сфері вищої освіти. Швеція відома своєю активною інтеграцією цифрових технологій в освітній процес. Університети в Швеції активно використовують онлайн-платформи для навчання, електронні ресурси та інструменти для забезпечення ефективного вивчення та досліджень. В Нідерландах освіта позначена високим рівнем цифрової грамотності. Тут акцент робиться на розвитку навичок роботи

з інформаційними технологіями та використанням цифрових інструментів у навчанні і дослідженнях. Німецькі університети активно впроваджують інноваційні методи навчання, включаючи використання відкритих онлайн-курсів, платформ для співпраці та електронних ресурсів для дослідження. Латвія та Україна також вдосконалюють свої освітні системи та акцентують на цифрових компетентностях. Університети в цих країнах використовують різноманітні цифрові інструменти для навчання та дослідження, але для отримання конкретних деталей варто звертатися до конкретних університетів або досліджень в цій області.

Напрями зарубіжного досвіду у формуванні цифрових компетентностей для докторів філософії в галузі менеджменту можуть включати різноманітні ініціативи та підходи. Наведемо напрямки, які можуть служити прикладами:

1. Розробка та використання електронних ресурсів, які можна легко доступні для докторантів. Це може включати відкриті онлайн-курси з акцентом на цифрові технології в менеджменті.

2. Залучення докторантів до дослідницької роботи, яка включає в себе використання цифрових інструментів для аналізу даних, моделювання та дослідження управлінських процесів.

3. Впровадження віртуальних середовищ для симуляцій та взаємодії учасників навчального процесу в онлайн-режимі.

4. Міждисциплінарні підходи: сприяння співпраці між різними фаховими групами та використання інтердисциплінарних підходів для розвитку цифрових компетентностей.

5. Впровадження проєктів та завдань, що базуються на реальних ситуаціях в сучасному бізнес-середовищі, де використання цифрових технологій є ключовим.

6. Співпраця з промисловістю та підприємствами: організація стажувань, семінарів та проєктів з участю підприємств, де докторанти можуть застосовувати цифрові компетентності в реальних умовах бізнесу.

Використання цифрових інструментів для забезпечення ефективного менторства, співпраці та обміну ідеями між докторантами та науковцями. Ці напрями варто розглядати як частину комплексного підходу до розвитку цифрових компетентностей докторантів в галузі менеджменту. Європейська Комісія співпрацює з державами-членами ЄС, щоб підтримати та зміцнити розвиток ключових компетенцій і базових навичок

для всіх, починаючи з раннього віку та протягом усього життя. Ключові компетенції включають знання, навички та ставлення, необхідні всім для самореалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції. Підхід полягає у сприянні ключовим компетентностям шляхом: 1) забезпечення високоякісної освіти, навчання впродовж життя для всіх; 2) підтримка педагогічних працівників у впровадженні компетентнісних підходів до викладання та навчання; 3) заохочення різноманітних підходів до навчання та контекстів для продовження навчання; 4) вивчення підходів до оцінювання та підтвердження ключових компетенцій. Рада прийняла Рекомендацію щодо ключових компетенцій для навчання впродовж життя на основі пропозиції Комісії.

Рекомендація визначає вісім ключових компетенцій, необхідних для самореалізації, здорового та сталого способу життя, працевлаштування, активної громадянської позиції та соціальної інтеграції: 1) грамотність; 2) багатомовність; 3) обчислювальні, наукові та інженерні навички; 4) цифрові та технологічні компетенції; 5) навички міжособистісного спілкування та здатність засвоювати нові компетенції; 6) активна громадянська позиція; 7) підприємливість; 8) культурна обізнаність і самовираження. Європейські країни активно працюють над розвитком цифрових компетентностей учнів на всіх рівнях освіти, включаючи вищу освіту. Це може включати в себе розробку і впровадження програм, спрямованих на вивчення цифрових технологій, інформаційно-комунікаційних навичок, аналізу даних, критичного мислення та інших аспектів цифрової компетентності (Романовський О. та інші, 2028).

3. Інноваційні можливості самореалізації особистості при формуванні цифрових компетентностей у процесі викладання «цифрової гуманітаристики»

Самореалізація та саморозвиток особистості в умовах цифровізації вказують на процес вдосконалення та досягнення внутрішнього потенціалу та зростання як особистості. Вони часто використовуються в контексті психології та освіти. Самореалізація вказує на процес розвитку та виявлення внутрішнього потенціалу особистості, вдосконалення її здібностей та самовираження. Ці поняття часто асоціюються із досягненням високого рівня самосвідомості та внутрішнього спокою. Саморозвиток – це систематичний процес росту, навчання та розвитку особистості у різ-

них аспектах життя, охоплює роботу над фізичним, інтелектуальним, емоційним та соціальним розвитком. Особливості самореалізації включають: спрямованість на внутрішній розвиток; реалізація власного потенціалу та задоволення внутрішніх потреб; досягнення особистісних цілей та задоволення від власного життя; пошук власних цілей та мети життя; розвиток творчих здібностей; духовний розвиток та самопізнання. Саморозвиток включає: спрямованість на внутрішній розвиток; акцент на набуття нових знань, навичок та досвіду; на залучення широкого спектру напрямків, включаючи освіту, професійний розвиток, фізичне здоров'я та соціальні навички. Самореалізація та саморозвиток можуть взаємодіяти, доповнюючи один одного, і сприяти глибшому розумінню себе, досягненню особистісних цілей і підняттю якості життя. Нові можливості для самореалізації та саморозвитку особистості у контексті цифровізації суспільства, яка відкриває безліч нових можливостей для саморозвитку та самореалізації особистості. Завдяки Інтернету та онлайн-ресурсам, особа може вивчати нові

предмети, отримувати нові навички і розширювати свої знання в будь-який час та в будь-якому місці. Цифрова епоха забезпечує легкий доступ до різноманітної інформації. Особа може швидко долучитися до обговорень, вивчати нові концепції і розширювати свій кругозір. Використання віртуальної реальності, розширеної реальності та інших інтерактивних технологій дозволяє особі взаємодіяти з навколишнім середовищем і вдосконалювати навички у віртуальних умовах. Мобільні додатки для здоров'я, фітнесу, медитації та інших аспектів особистісного розвитку надають можливість відстежувати свій прогрес і отримувати персоналізовані поради. Цифрові платформи дозволяють співпрацювати з іншими людьми навіть на великій відстані, об'єднуючи зусилля для досягнення спільних цілей. Соціальні мережі, блоги та платформи для самовираження дозволяють людям демонструвати свої таланти та ідеї, отримувати відгуки та спілкуватися з іншими творчими особистостями. Інтернет дає можливість будувати власний особистий бренд, будь то в сфері професійного розвитку

Таблиця 1 – Інноваційні можливості самореалізації особистості

№ з/п	Форма самореалізації	Напрями самореалізації особистості
1	Мобільні додатки для саморозвитку	Існує велика кількість мобільних додатків, які допомагають в плануванні цілей, медитації, фітнесу, вивченні нових мов та інших аспектах особистісного розвитку.
2	Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR)	Технології VR та AR відкривають нові можливості для іммерсивного навчання та тренувань. Наприклад, можливість вивчати мови, відвідувати віртуальні музеї чи тренуватися віртуально.
3	Онлайн-співпраця та мережі	Соціальні мережі і онлайн-платформи для спільної роботи дозволяють вам об'єднуватися з іншими, щоб навчатися, співпрацювати та обмінюватися досвідом.
4	Інтерактивні технології в навчанні	За допомогою інтерактивних технологій, таких як гейміфікація, можливо створювати захопливі навчальні середовища, що сприяють кращому засвоєнню знань.
5	Штучний інтелект та персоналізоване навчання	Системи штучного інтелекту можуть створювати персоналізовані програми навчання, враховуючи індивідуальні потреби та швидко адаптуючись до здібностей кожної особистості.
6	Блокчейн для відстеження досягнень	Технологія блокчейну може використовуватися для зберігання та підтвердження освітніх та професійних досягнень, що дозволяє зберігати та доводити свій прогрес.
7	Відкриті джерела інформації та спільноти	Велика кількість відкритих джерел інформації дозволяє знайти різноманітні знання та приєднатися до спільнот, що діляться інтересами.
8	Онлайн-навчання	Використання інтернет-ресурсів для отримання нових знань та навичок. Це дозволяє доступ до навчання з будь-якого місця у світі.
9	Стартапи та підприємництво	Розвиток власного бізнесу, особливо в галузях, пов'язаних із цифровими технологіями.
10	Онлайн-активізм	Участь у громадянських рухах та ініціативах через інтернет.
11	Мережеві спільноти	Участь у міжнародних спільнотах та обмін думками через соціальні мережі.
12	Електронне голосування	Використання цифрових технологій для участі в політичних процесах.
13	Участь у глобальних проектах	Взаємодія з міжнародними колективами для розв'язання глобальних завдань.

Сформовано авторами

або особистого хобі. Аналіз даних та використання штучного інтелекту дозволяють створювати персоналізовані програми розвитку, враховуючи індивідуальні потреби і здібності. Цифровізація суспільства не тільки спрощує доступ до ресурсів, але і створює нові, раніше неможливі, можливості для саморозвитку та самореалізації кожної особистості.

У контексті цифровізації суспільства виникає безліч нових можливостей для саморозвитку та самореалізації кожної особистості.

Самореалізація особистості в умовах цифровізації та глобалізації може приймати різні форми, оскільки ці процеси впливають на всі сфери життя людини. Самореалізація в умовах цифровізації та глобалізації вимагає гнучкості, відкритості до змін, навичок роботи з інформацією та вміння взаємодіяти в глобальному світі. Ці напрями можуть слугувати орієнтирами для ефективного розвитку, так як цифрова трансформація розширює горизонти для особистісного розвитку, надаючи доступ до різноманітних можливостей, які можуть покращити якість життя і забезпечити індивідуальний успіх (Сисоєва О., 2010).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики» може створити новий підхід до інтеграції гуманітарних та технологічних наук. Це дозволяє студентам розвивати глибоке розуміння гуманітарних проблем, використовуючи інструменти та методи цифрового аналізу. Вивчення цифрової гуманітаристики може призвести до розробки нових методів обробки та аналізу гуманітарних даних. Використання цифрових інструментів

може полегшити виявлення патернів, трендів та взаємозв'язків у текстах, архівах чи інших джерелах. Формування цифрових компетентностей в гуманітарному викладанні може сприяти розвитку інтердисциплінарних методологій для вивчення складних соціокультурних явищ за допомогою цифрових засобів.

Підготовка студентів до цифрового суспільства потребує формування цифрових компетентностей та дозволяє студентам адаптуватися до швидкозмінюваного цифрового середовища, в якому технології відіграють ключову роль у всіх аспектах життя. Володіння цифровими навичками, спрямованими на гуманітарні науки, робить випускників більш привабливими для роботодавців, оскільки вони можуть комбінувати глибоке розуміння суспільства з технологічними знаннями. Практична реалізація цифрових компетентностей у гуманітарних науках може сприяти розвитку нових напрямків наукових досліджень та відкриттю нових можливостей для розвитку цифрової гуманітаристики.

Гуманітаристика спрямована на вирішення складних суспільних проблем, цифрові компетентності можуть допомагати в розробці інноваційних рішень для таких проблем, використовуючи цифрові технології для аналізу та впровадження змін. Використання цифрових методів дозволяє ефективніше зберігати, аналізувати та вивчати культурну спадщину, забезпечуючи нові можливості для доступу до інформації та її інтерпретації. Формування цифрових компетентностей у контексті цифрової гуманітаристики вносить значний внесок у розвиток освіти, науки та суспільства в цілому, враховуючи взаємодію гуманітарних наук із сучасними технологіями.

Список використаних джерел

Андрюкайтене Регіна, Воронкова Валентина, Нікітенко Віталіна. Розвиток освітньо-професійних та освітньо-наукових програм підготовки магістрів і PhD в країнах ЄС. *Цифрова трансформація соціо економічних, управлінських та освітніх систем сучасного суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23–24 листопада 2022 року / ред.-упорядник: д. філософ. н., проф., В. Г. Воронкова. Львів – Торунь : Liga-Pres, 2022. С. 604–610.

Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Львів – Торунь : Liha- Pres, 2022. 460 с.

Метеленко Наталя, Нікітенко, Віталіна, Васильчук, Геннадій, Каганов, Юрій, & Воронкова, Валентина. Цифрова трансформація освіти як тенденція розвитку освітніх реформ та процес соціальних і культурних змін. *Humanities studies : Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishinghouse “Helvetica”, 2023. 16 (93). P. 122–134. <http://humstudies.com.ua/article/view/288993>

Наливайко О. Формування інформаційно-цифрової компетентності як результату професійної підготовки студентів класичних університетів. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 40. С. 129–134.

Наливайко О. Stop Motion проекти як засіб формування цифрової компетентності здобувача освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2019. Вип. 45. С. 13–21.

Нікітенко, Віталіна, Метеленко, Наталя, & Шапуров, Олександр. Концепція цифрової трансформації як чинник підтримки сталого екологічного, соціального та економічного розвитку. *Humanities studies* : Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporozhzhia: Publishing house "Helvetica", 2022. 12 (89). P. 142–152. doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-12-89-16>

Nikitenko Vitalina. Digital transformation as a factor of professionally oriented foreign language teaching improvement. *Humanities studies* : збірник наукових праць / гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 12 (89). С. 92–97. <http://humstudies.com.ua/article/view/266469/262495>

Романовський О. та інші. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів математики: констатувальний етап. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65. № 3. С. 184–200.

Сисоєва О. Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 7. С. 356–358.

REFERENCES

Regina Andryukaitene, Valentina Voronkova, Vitalina Nikitenko (2022). Development of educational-professional and educational-scientific programs for master's and PHD training in EU countries. *Digital transformation of socioeconomic, management and educational systems of modern society* : materials of the International Scientific and Practical Conference on November 23–24, 2022 / editor-in-chief: Doctor of Philosophy, Professor, V. G. Voronkova. Lviv – Toruń: Liga-Pres. 604–610.

Voronkova V. G., Nikitenko V. O. (2022). Philosophy of digital man and digital society: theory and practice: monograph. Lviv – Toruń: Liha-Pres. 460.

Natalia Metelenko, Nikitenko, Vitalina, Vasylichuk, Hennadiy, Kaganov, Yuriy, & Voronkova, Valentina (2023). Digital transformation of education as a trend in the development of educational reforms and a process of social and cultural changes. *Humanities studies* : Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica". 16 (93). 122–134. <http://humstudies.com.ua/article/view/288993>

Nalyvaiko O. (2018). Formation of information and digital competence as a result of professional training of students of classical universities. *Pedagogical almanac*. 40. 129–134.

Nalyvaiko O. (2019). Stop Motion projects as a means of forming the digital competence of the student of education. *Scientific notes of the department of pedagogy*. 45. 13–21.

Nikitenko, Vitalina, Metelenko, Natalia, & Shapurov, Oleksandr (2022). The concept of digital transformation as a factor supporting sustainable ecological, social and economic development. *Humanities studies* : Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporozhzhia : Publishing house "Helvetica". 12 (89). 142–152. doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-12-89-16>

Nikitenko, Vitalina (2022). Digital transformation as a factor of professionally oriented foreign language teaching improvement. *Humanities studies* : a collection of scientific works / head. ed. V. G. Voronkov. Zaporizhzhia: "Helvetica" publishing house. 12 (89). 92–97. <http://humstudies.com.ua/article/view/266469/262495>

Romanovsky, O. and others (2018). Formation of digital competence of future teachers. mathematics: ascertaining stage. *Information technologies and teaching aids*. 65. 3. 184–200.

Sysoeva, O. (2010). Formation of digital information competence in future technology teachers by means of multimedia. Actual problems of mathematics. *Physics and technological education* : coll. of science pr. 7. 356–358.

NATALYA, METELENSKO – Doctor of Economics, Professor,
Academician of AENU, Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute
of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: natalia.metelenko@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6757-3124>

GENNADIY, VASYL'CHUK – Doctor of Historical Sciences, Professor,
Vice-Rector for Scientific Affairs of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: historyhena@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3023-6682>

YURIY, KAGANOV – Doctor of Historical Sciences, Professor,
Vice-Rector for Research and Teaching, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: znuhist@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6889-7377>

VITALINA, NIKITENKO – Doctor of Philosophy (D.Sc.),
Professor of the Department of Management and Administration, Y. M. Potebnya
Engineering Education and Scientific Institute of Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: vitalina2006@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

VALENTYNA, VORONKOVA – Doctor of Philosophy (D.Sc.),
Professor, Academician of the Academy of Higher Education of Ukraine,
Head of the Department of Management of Organizations and Project Management,
Engineering educational and scientific Institute named after Y. M. Potebnya of Zaporizhzhia National
University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

FORMATION OF DIGITAL COMPETENCES IN THE CONTEXT OF “DIGITAL HUMANITIES”

Abstract

The relevance of the digital transformation consists in the fact that it represents a continuous process of strategic renewal that uses advances in digital technologies to create opportunities that update or replace the educational process, approach to collaboration and culture. Digital humanities uses Big Data and analytical tools to study and analyse social, cultural and other phenomena. This can include the use of artificial intelligence, machine learning, and other technologies. Innovations are crucial for the development of digital competences in the context of teaching digital humanities. The digitalisation of society not only simplifies access to resources, but also creates new, previously impossible, opportunities for self-development and self-realisation of each individual. The purpose of the study is the theoretical and practical foundations of digital competence formation in the context of teaching digital humanities. Results of the study. The technological dimensions of the formation of digital competencies in the context of teaching “digital humanities” are revealed.

The use of foreign experience elements in the formation of digital competences in the context of teaching “digital humanities” is clarified. The innovative possibilities of personal self-realisation in the formation of digital competences in the process of teaching “digital humanities” are substantiated. It is concluded that the formation of digital competencies in the context of digital humanities makes a significant contribution to the development of education, science and society as a whole, given the interaction of the humanities with modern technologies. Preparing students for a digital society requires the development of digital competences and allows students to adapt to a rapidly changing digital environment in which technology plays a key role in all aspects of life. Possession of digital skills focused on the humanities makes graduates more attractive to employers, as they can combine a deep understanding of society with technological knowledge.

Key words: “digital humanities”, digital competences, digital transformation of education, innovations in education, technological dimensions, foreign experience, personal fulfilment

© The Author(s) 2023
This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 06.11.2023
Accepted date 16.11.2023
Published date 06.12.2023

How to cite: Наталя Метеленко, Геннадій Васильчук, Юрій Каганов, Віталіна Нікітенко, Валентина Воронкова. Формування цифрових компетентностей в контексті викладання «цифрової гуманітаристики». *Humanities studies : Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 17 (94). P. 116–126.
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-12>